

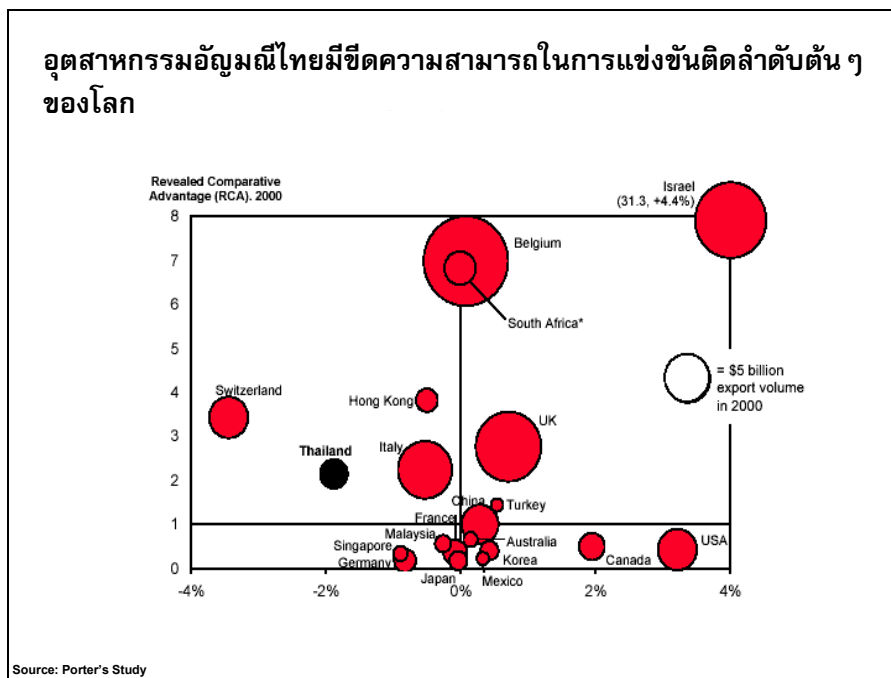
◆ อุตสาหกรรมอัญมณี

1. ภาพรวม

1.1 บทบาทความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ

ผลการศึกษาของ Prof. Michael E. Porter แสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรมอัญมณีไทยมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และมีขีดความสามารถในการแข่งขันติดลำดับต้น ๆ ของโลก โดยประเทศที่จัดอยู่ลำดับต้น ๆ ได้แก่ ประเทศอิสราเอล เบลเยียม อังกฤษ สวิตเซอร์แลนด์ รวมถึงประเทศไทย (แผนภาพที่ 3-16)

แผนภาพที่ 3-16

อุตสาหกรรมอัญมณีเป็นอุตสาหกรรมส่งออกระดับแนวหน้าและอยู่ในลำดับที่ 6 ของสินค้าส่งออกสำคัญ 10 อันดับแรกของไทย โดยมีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ล่าสุดในปี พ.ศ. 2544 มีมูลค่าการส่งออกถึง 78,759 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.7 ของมูลค่าการส่งออกรวม

สำหรับการจ้างงานในประเทศ อุตสาหกรรมอัญมณีมีการว่าจ้างงานประมาณ 0.8 – 1.3 ล้านคน ส่วนมากจะกระจายอยู่ในชนบท ทั้งนี้ อุตสาหกรรมอัญมณีเป็นอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่ชื่นชอบผลิตงานประณีต ต้องอาศัยฝีมือและความละเอียด รวมทั้งประเทศไทยมีภูมิปัญญาเกี่ยวกับเรื่องนี้สั่งสมมายาวนาน โดยเฉพาะการเจียระไนพลอย ซึ่งกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นแหล่งของพลอยสีและแหล่งที่มีการเจียระไนที่ดีที่สุด

1.2 ทิศทางและแนวโน้มการผลิต/การพัฒนา

ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอัญมณีส่วนใหญ่ เป็นผู้รับจ้างผลิต หรือ OEM โดยจะแข่งขันกันทางราคาเป็นหลัก รวมทั้งในระยะหลังประเทศผู้นำเข้าหันไปซื้อสินค้ากับประเทศคู่แข่งของไทยเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นที่อุตสาหกรรมอัญมณีไทยต้องมีการปรับวิสัยทัศน์ใหม่ ภายใต้ “โครงการกรุงเทพฯ เมืองแฟชั่น” เพื่อสร้างกรุงเทพฯ ให้เป็นศูนย์กลางอัญมณีและเครื่องประดับโลก ภายในปี พ.ศ. 2557 (แผนภาพที่ 3-17)

แผนภาพที่ 3-17

ประเด็นปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรมอัญมณีไทย

- แหล่งวัตถุดิบในประเทศเริ่มลดน้อยลงทำให้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ อีกทั้งยังมีเงื่อนไขข้อกำหนดในการใช้ทรัพยากรที่ค่อนข้างยุ่งยากในทางปฏิบัติ
- ที่ผ่านมา การพัฒนาอุตสาหกรรมมาจากกฎหมายท้องถิ่นที่ถ่างทอดกันมานาน ยังขาดการนำหลักวิทยาศาสตร์มาใช้ โดยเฉพาะในด้านการวิจัยและพัฒนา
- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม

1.3 ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

ห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำของอุตสาหกรรมอัญมณี จะเริ่มตั้งแต่การเผาพลอย การเจียรระไน การออกแบบ การขึ้นรูป การเข้าตัวเรือน และการตลาด (แผนภาพที่ 3-18)

แผนภาพที่ 3-18

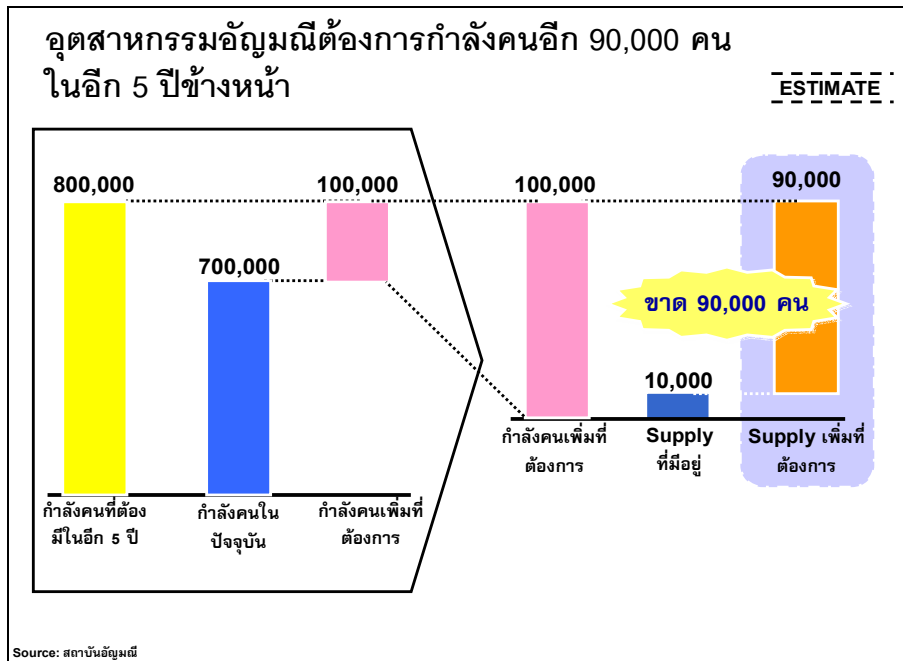
2. ความต้องการกำลังคน

2.1 ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

การศึกษาแผนพัฒนากำลังคนในอุตสาหกรรมอัญมณี พบว่า อุตสาหกรรมอัญมณีต้องการกำลังคนประมาณ 100,000 คน ในอีก 5 ปีข้างหน้า โดยด้านอุปทานแรงงานในอุตสาหกรรมอัญมณีสามารถที่จะผลิตบุคลากรได้เพียง 10,000 คน เท่านั้น จึงทำให้อุตสาหกรรมอัญมณีขาดแคลนจำนวนบุคลากรมากถึง 90,000 คน โดยการศึกษาในครั้งนี้จะเน้นเฉพาะบุคลากรที่สำคัญในอุตสาหกรรมนี้เท่านั้น ซึ่งประกอบด้วย ช่างเผาพลอย ช่างเจียรไน นักออกแบบ ช่างขึ้นรูป ช่างเข้าตัวเรือน และนักการตลาด

จากการสัมภาษณ์ และสำรวจกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ในอุตสาหกรรมอัญมณี พบว่า จากการเติบโตของอุตสาหกรรมร้อยละ 16 ต่อปี ทำให้มีความต้องการด้านกำลังคนเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้จะมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิต แต่ยังมีคามจำเป็นที่ต้องพึ่งทักษะของคน โดยบุคลากรที่อุตสาหกรรมต้องการมากที่สุดในอีก 5 ปีข้างหน้า คือ ช่างเจียรไน และนักออกแบบ

แผนภาพที่ 3-19

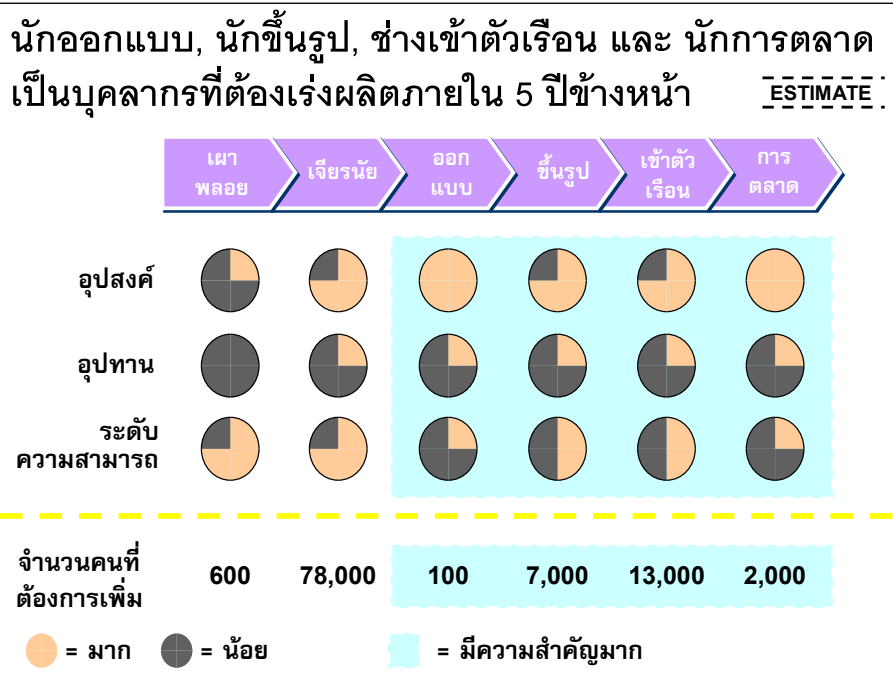

2.2 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

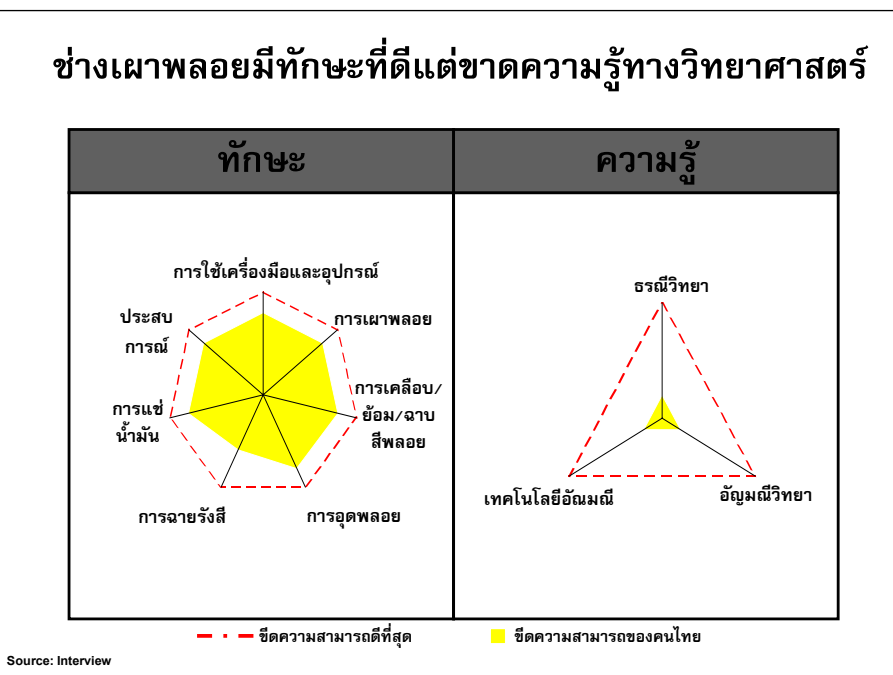
จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ในอุตสาหกรรมอัญมณี ในด้านคุณภาพของบุคลากร พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีทักษะสูง แต่ยังขาดความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะความรู้ด้านธรณีวิทยา อัญมณีวิทยา และเทคโนโลยีอัญมณี

ทั้งนี้ จากการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของบุคลากรในอุตสาหกรรมอัญมณี พบว่า นักออกแบบ และช่างเจียระไน เป็นบุคลากรที่สำคัญและมีความจำเป็นที่ต้องเร่งผลิตมากที่สุด ซึ่งในอีก 5 ปีข้างหน้า อุตสาหกรรมอัญมณีจะขาดแคลนนักออกแบบจำนวน 100 คน ช่างขึ้นรูป 7,000 คน ช่างเข้าตัวเรือน 13,000 คน และนักการตลาด 2,000 คน (แผนภาพที่ 3-20 ถึง 3-27)

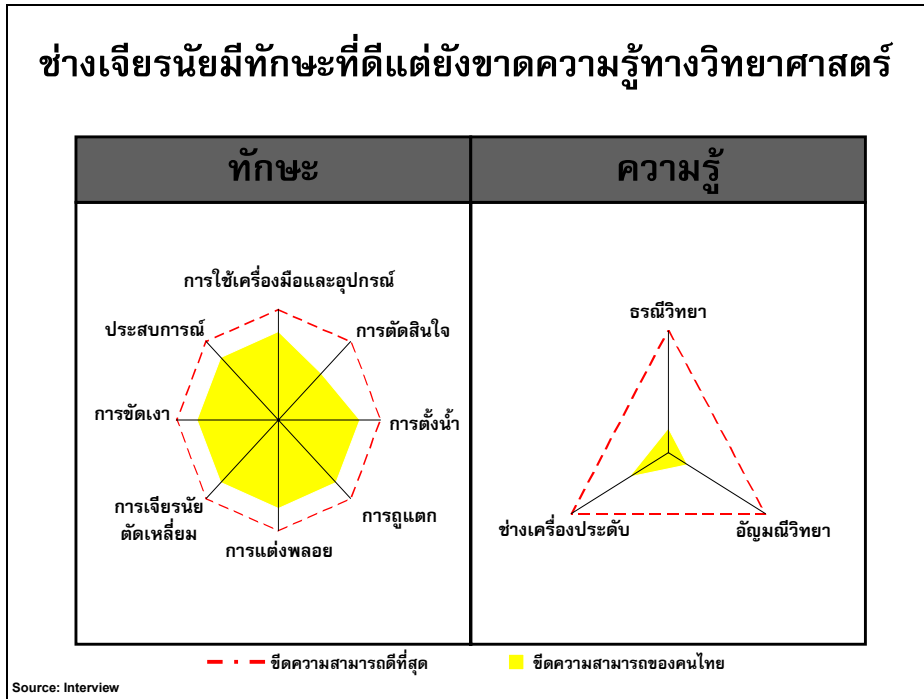
แผนภาพที่ 3-20

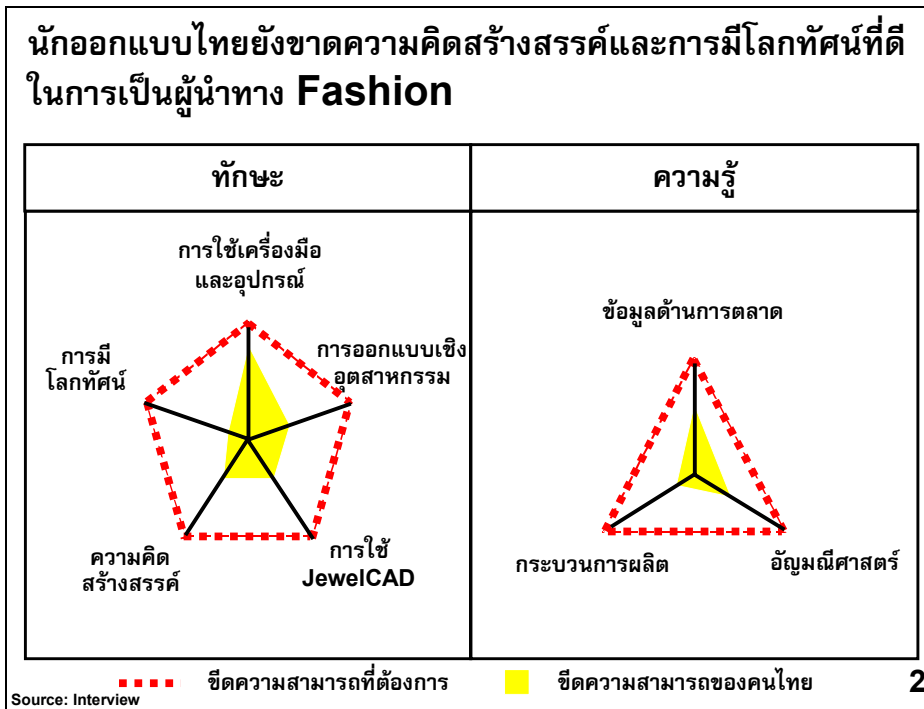
แผนภาพที่ 3-21

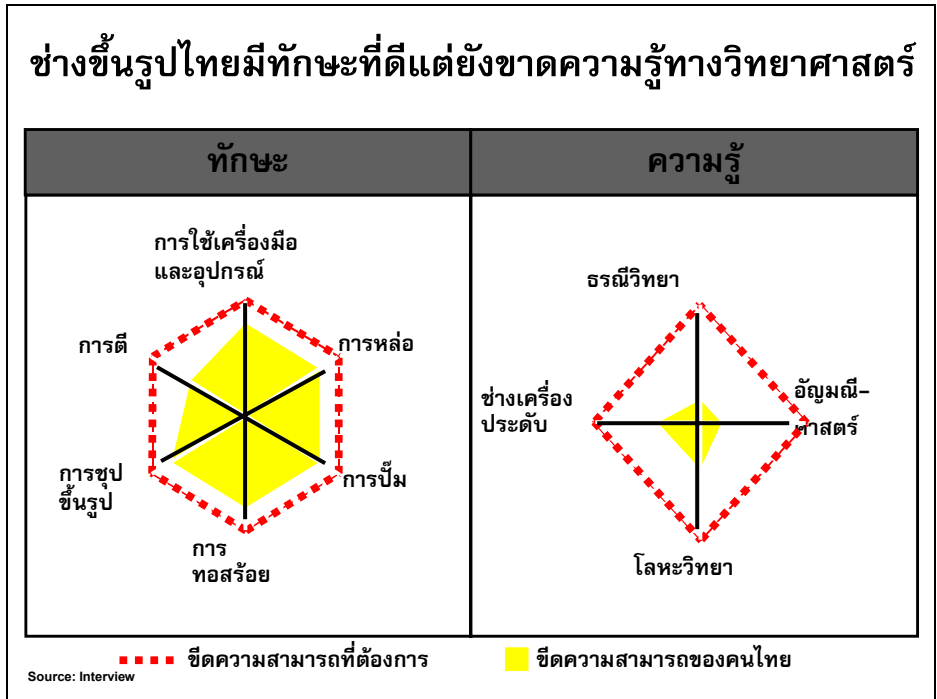
แผนภาพที่ 3-22

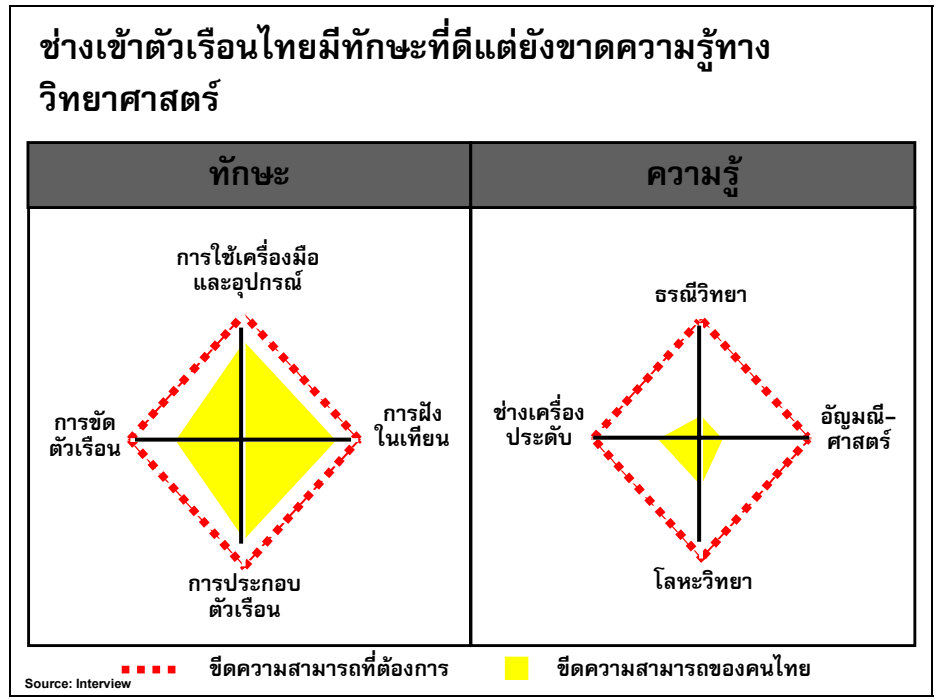
แผนภาพที่ 3-23

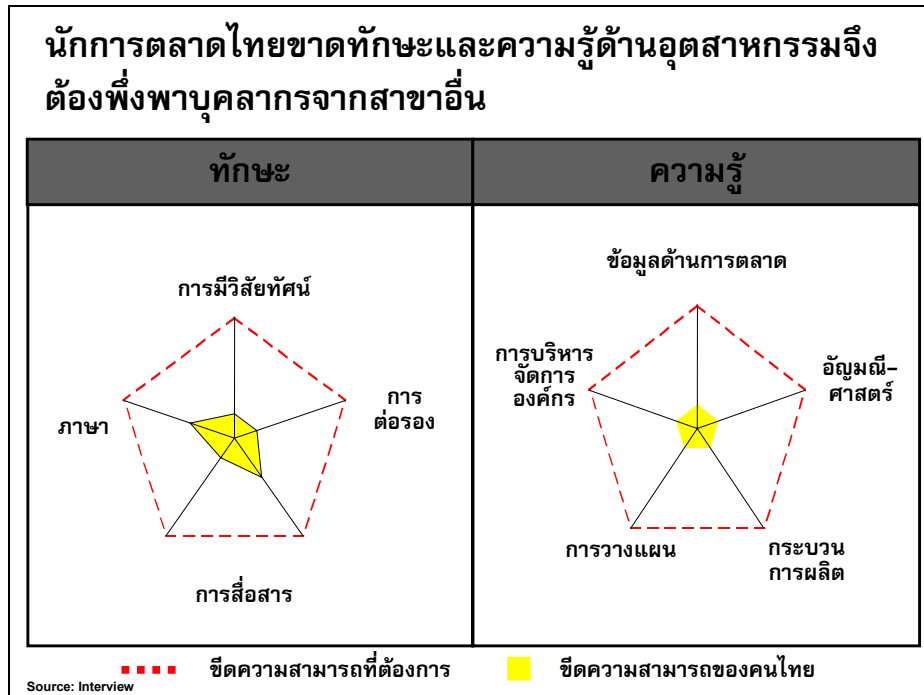
แผนภาพที่ 3-24

แผนภาพที่ 3-25

แผนภาพที่ 3-26

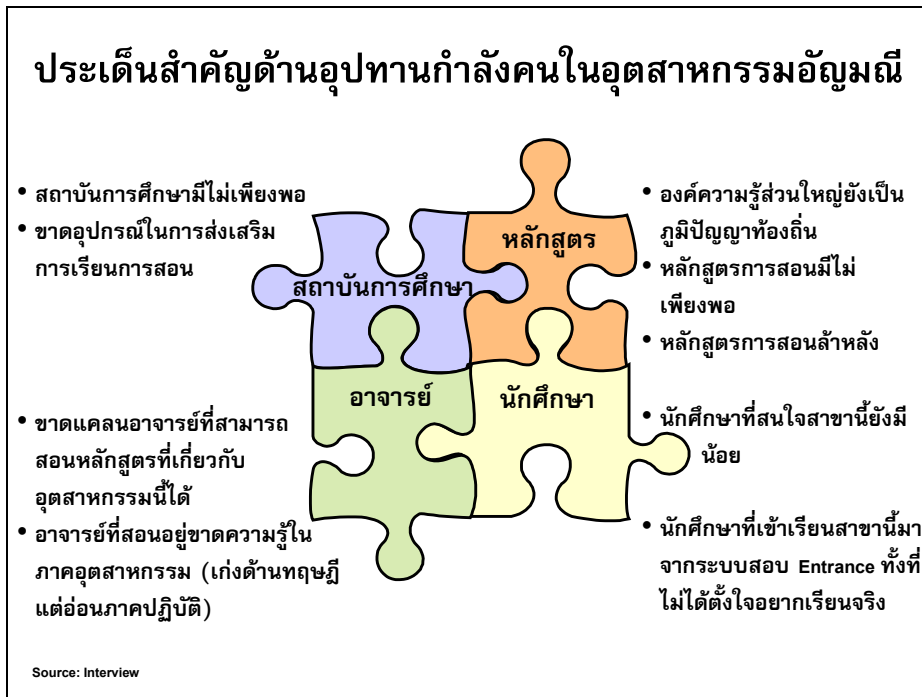

2.3 ประเด็นสำคัญด้านอุปทานแรงงานในอุตสาหกรรมอัญมณี

องค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกำลังคนในภาคอุตสาหกรรม จะสามารถทำการวิเคราะห์ได้ทั้งจาก 4 ส่วน คือ สถาบันการศึกษา หลักสูตร อาจารย์ และนักศึกษา ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาพบว่ามีความขาดแคลน และขาดองค์ความรู้อย่างแท้จริงในอุตสาหกรรม (แผนภาพที่ 3-27)

- (1) สถาบันการศึกษา มีไม่เพียงพอ และขาดอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนการสอน
- (2) หลักสูตร องค์ความรู้ส่วนใหญ่ยังเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักสูตรการสอนมีไม่เพียงพอและยังล้าสมัย
- (3) อาจารย์ ขาดแคลนอาจารย์ที่สามารถสอนหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมนี้ ในขณะที่ อาจารย์ที่สอนอยู่ในปัจจุบันขาดความรู้ในภาคอุตสาหกรรม (เก่งด้านทฤษฎี แต่อ่อนภาคปฏิบัติ)
- (4) นักศึกษา มีความสนใจในสาขานี้น้อย

แผนภาพที่ 3-27

3. ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์

3.1 กลุ่มที่อยู่ในตลาดแรงงานในปัจจุบัน

โดยการเร่งจัดทำมาตรฐานกลางทักษะของอุตสาหกรรม และสนับสนุนการสอบมาตรฐานดังกล่าวของบุคลากรเพื่อยกระดับวิชาชีพ

3.2 กลุ่มที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต

(1) ส่งเสริมโครงการผลิตบุคลากรของภาครัฐและเอกชน และเพิ่มศักยภาพในการผลิตบุคลากรโดยเร่งด่วน

(2) ให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับภาคเอกชน ดำเนินการพัฒนาและผลิตบุคลากรเพื่อสนองต่อความต้องการในระยะยาว